

MASARYKOVA UNIVERZITA BRNO

Pedagogická fakulta

**Metodologie 2
SP4MP_MTO2**

Závěrečný projekt

**Karolína Surovcová
UČO: 385562
1. ročník Mgr.
2010/2011**

Téma:

Stimulace řečového vývoje dětí se sluchovým postižením hrou na hudební nástroj

Výzkumný problém:

Srovnání stavu řeči u dětí se sluchovým postižením hrajících na hudební nástroj a u dětí se sluchovým postižením, které nehrají na žádný hudební nástroj.

Hlavní výzkumná otázka:

Má hra na hudební nástroj vliv na řeč u dětí se sluchovým postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

Může hra na hudební nástroj pomoci v rozvoji řeči u dětí se sluchovým postižením?

Může hra na hudební nástroj pomoci v celkovém rozvoji dítěte se sluchovým postižením?

Může hra na hudební nástroj pomoci dítěti se sluchovým postižením v úspěšné socializaci?

Cíl:

Hudba, hra na hudební nástroj, tanec nebo zpěv pozitivně působí na celou osobnost člověka. Tyto činnosti se často stávají zálibou a někteří lidé si bez nich svůj život neumí představit. Díky hře na hudební nástroj se děti učí určitým pravidlům, cvičí svou pozornost, koncentraci, paměť. Zlepšuje se i jemná motorika. Hra na dechové nástroje příznivě ovlivňuje a podporuje správné dýchání a hospodaření s dechem. Pokud tedy opravdu hra na hudební nástroj působí na celou osobnost je tedy vhodné zmapovat, zda skutečně působí i na řeč u dětí se sluchovým postižením.

Cílem práce je sledování stavu řeči u dětí předškolního věku a mladšího školního věku se sluchovým postižením, které hrají na nějaký hudební nástroj; a u dětí se sluchovým postižením, které nehrají na žádný hudební nástroj. Vyhodnocení, zda je řeč u dětí se sluchovým postižením, které hrají na nějaký hudební nástroj více rozvinutá než u dětí se sluchovým postižením, které nehrají na žádný hudební nástroj.

Výzkumná strategie a volba metod sběru dat:

Pro svou práci jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Pro zjištění stavu řeči u dětí se sluchovým postižením je nutné získat co nejvíce informací od více zdrojů. Proto budu pozorovat stav řeči u dětí se sluchovým postižením hrajících na hudební nástroj, ale i u dětí se sluchovým postižením, které nehrají na hudební nástroj. Využiji i popis situačních obrázků. Dále provedu rozhovor s logopedkami a učiteli hry na hudební nástroj dětí se sluchovým postižením, které hrají na hudební nástroj. Rovněž udělám rozhovor s již dospělými osobami se sluchovým postižením, které se v dětství učily hrát na nějaký hudební nástroj. Také rozdám dotazníky k vyplnění pro rodiče dětí se sluchovým postižením, které hrají na hudební nástroj.

Počet a kontaktování výzkumných jednotek:

Pro srovnání stavu řeči u dětí se sluchovým postižením hrajících a nehrajících na hudební nástroj, bych se pokusila zkontaktovat alespoň se sedmi rodiči od těchto dětí (sedm dětí se sluchovým postižením hrajících na hudební nástroj a sedm dětí se sluchovým postižením nehrajících na hudební nástroj). Nalézt kontakt na děti se sluchovým postižením, které hrají na hudební nástroj bych se pokusila prostřednictvím SPC pro děti se sluchovým postižením (telefonickou domluvou), ale i napsání žádosti o spolupráci na mé diplomové práci na webové stránky, které navštěvují osoby se sluchovým postižením (www.suki.cz, www.cochlear.cz).

Dále bych rozeslala e-maily na Základní umělecké školy, zda nemají žáky se sluchovým postižením. Kontakt na paní logopedky a učitele hry na hudební nástroj dětí se sluchovým postižením bych se pokusila získat (po osobním setkáním) od rodičů dětí se sluchovým postižením. Kontakt na rodiče dětí se sluchovým postižením, které nehrají na hudební nástroj se pokusím nalézt v MŠ pro sluchově postižené (po osobní domluvě s paní učitelkou dětí). Rodičům bych nejprve dala k vyplnění formuláře, k souhlasu mé spolupráce s jejich dětmi na mé diplomové práci (viz. příloha č. 1).

Scénář rozhovoru s učiteli hry na hudební nástroj a logopedkami

- 1) **Učili jste dříve nějaké jiné dítě se sluchovým postižením hrát na hudební nástroj?**
- 2) **Myslíte si, že hra na hudební nástroj má nějaký vliv na rozvoj dítěte? Jaký?**
- 3) **Myslíte si, že dítě se sluchovým postižením může dosáhnout stejných výsledků ve hře na hudební nástroj jako dítě bez postižení?**
- 4) **V čem je obtížnější pro dítě se sluchovým postižením hra na hudební nástroj?**
- 5) **Pozorujete Vy osobně pokroky v rozvoji řeči u dítěte se sluchovým postižením od doby co začalo hrát na hudební nástroj? Jaké?**
- 6) **Pro jaký typ sluchového postižení je jednodušší naučit se hrát na hudební nástroj? (nedoslýchavost, dítě s kochleárním implantátem)**
- 7) **Jaké největší obtíže má dítě sluchovým postižením při komunikaci?**

Scénář rozhovoru s dospělými osobami se sluchovým postižením, které se v dětství učily hrát na hudební nástroj

- 1) **Jaké sluchové postižení máte?**
- 2) **Kdy byla odhalena Vaše vada sluchu, jak je kompenzována?**
- 3) **V kolika letech a na jaký hudební nástroj jste hrála?**
- 4) **Chtěla jste sama hrát na hudební nástroj?**
- 5) **Bavila Vás hra na hudební nástroj? Hrajete ještě?**
- 6) **Působila Vám Vaše vada sluchu nějaké obtíže při hře na hudební nástroj? (Při cvičení)**
- 7) **Dosahovala jste stejných výsledků ve hře na hudební nástroj jako Vaši slyšící vrstevníci?**
- 8) **Máte sourozence? Má Váš sourozenec sluchové postižení? Hraje na hudební nástroj?**

- 9) **Myslíte si, že Vám hra na hudební nástroj nějak pomohla ve Vašem rozvoji?**
- 10) **Myslíte si, že hra na hudební nástroj měla nějaký vliv na rozvoj Vaší řeči?**

Dotazník pro rodiče dětí sluchovým postižením, které hrají na hudební nástroj

- 1) **Na jaký hudební nástroj hraje Vaše dítě?**
- 2) **Proč jste přihlásili Vaše dítě do ZUŠ?**
- 3) **Myslíte si, že má hra na hudební nástroj nějaký vliv (pozitivní, negativní) na Vaše dítě? Jaký?**
- 4) **Cvičí Vaše dítě rádo na hudební nástroj?**
- 5) **Těší se Vaše dítě na hodiny hry na hudební nástroj? Proč?**
- 6) **Pozorujete nějaký rozvoj řeči u Vašeho dítěte – od doby co začalo hrát na hudební nástroj? Jaký?**
- 7) **Jaké sluchové postižení má Vaše dítě?**
- 8) **Má někdo ve Vaší rodině sluchové postižení? Jaké?**
- 9) **Má někdo ve Vaší rodině sluchové postižení a hraje na hudební nástroj?**

10) Máte ještě další děti? Mají sluchové postižení? Hrají na hudební nástroj?

11) Vaše dítě navštěvuje

- a) běžnou školu
- b) školu pro žáky se sluchovým postižením
- c) je integrováno

Plán pozorování:

Řeč dětí se sluchovým postižením budu pozorovat v hodinách hry na hudební nástroj, při hrách v MŠ i při každodenních činnostech v MŠ. Také se pokusím po domluvě s paními logopedkami a rodiči dětí pozorovat řeč dětí se sluchovým postižením při hodinách logopedické péče. Pozorování by mělo probíhat alespoň po dobu 5 měsíců.

Popis situačních obrázků:

Dětem nakreslím situační obrázky, které mně budou muset popsat (co, kdo na obrázku dělá, jakou má barvu) nebo také dokončit vymyšlený příběh. Podle způsobu vyjadřování a slovní zásoby srovnám řeč u dětí se sluchovým postižením hrajících na hudební nástroj a u dětí se sluchovým postižením, které nehrají na hudební nástroj.

Možné praktické a etické problém:

Problém může nastat v situaci, kdy děti nebudou chtít nebo budou-li se stydět se mnou komunikovat, v tom případě se tedy nedá zjistit jejich stav řeči. Jako další problém vidím v neochotě některých učitelů, zda bych mohla pozorovat dítě a jeho řeč v jejich hodinách. Rodiče některých dětí nemusí pravdivě odpovídat na otázky v dotazníku, zde nastává otázka, zda by nebylo lepší udělat s nimi také rozhovor.

Realizace prvního pozorování:

Mé první pozorování proběhlo v hodině výuky hry na zobcovou flétnu. Pozorovala jsem řeč 5,5 leté holčičky, která se učí hrát na zobcovou flétnu. Holčička se narodila již jako neslyšící a ve 2,5 letech jí byl voperován cochleární implantát. Na flétnu se začala učit hrát na podzim.

Holčička po příchodu do třídy působila zaraženě a nechtěla moc komunikovat (nejspíš z důvodu mé přítomnosti). Paní učitelka říkala, že jindy je veselá a vypráví jí své zážitky z celého týdne). V průběhu hodiny holčička příliš nemluvila jen krátce odpovídala na otázky paní učitelky. Ke konci hodiny z holčičky opadl ostych a začala s paní učitelkou více mluvit. Všimla jsem si, že má nápadné potíže při artikulaci sykavek, alveolár, palatál a delších slov. Otázkám však rozumí správně a ihned na ně reaguje. Potíže s dýcháním nemá. Na konci hodiny po zadání cvičení na příští týden se s paní učitelkou rozloučily a holčička se na paní učitelku usmála a odešla domů.

Návrhy pro modifikaci:

Jako změnu pro získání respondentů, bych již nevyužívala rozesílání e-mailů na Základní umělecké školy. Ve většině případů mně ředitelé těchto škol vůbec neodpověděli, pokud ano, tak bohužel žádné dítě se sluchovým postižením ve své škole nemělo. Jako další změnu bych uvítala, aby děti o mé přítomnosti v době jejich vyučovací hodiny hry na hudební nástroj věděly. Nemusely by se tedy stydět a mohly by se chovat více přirozeně a bez zábran, jako kdybych tam nebyla.

Seznam literatury:

DVOŘÁK, Josef. *Logopedický slovník*. 2. upravené a rozšířené vydání. Žďár nad Sázavou : Logopedické centrum, 2001. ISBN 80-902536-2-8.

FREEMAN, Roger. D. a kol. *Tvé dítě neslyší: průvodce pro všechny, kteří pečují o neslyšící děti*. Praha : FRPSP, 1992.

HARTL, Petr. *Stručný psychologický slovník*. Vydání první. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

JANOTOVÁ, Naděžda. *Reedukace sluchu sluchově postižených dětí*. Praha : Septima, 1996. ISBN 80-85801-90-6.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Průvodce vývojem dětské řeči*. Páté přepracované vydání. Praha : Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-598-7.

LANGMAIER, Josef, LANGMAIER, Miloš, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 1. vydání. Praha : H&H, 1998. ISBN 80-86022-37-4.

LECHTA, Viktor a kol. *Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti*. 2. vydání. Martin : Osveta, 2002. ISBN 10: 80-8063-100-X.

NEUBAUER, Karel. *Úvod do logopedie sluchově postižených*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7041-755-3.

ŠIMÍČKOVÁ ČÍTKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Dotisk 2. nezm. Vydání. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-0629-2.

ZELINKOVÁ, Olga, Axelrood, Pool, MIKULAJOVÁ, Marína. *Terapia špecifických poruch učenia*. In LECHTA, Viktor a kol. *Terapia narušenej komunikačnej schopnosti*. 1. vydání. Martin : Osveta, 2002. ISBN 80-8063-092-5.

Příloha č. 1

Karolína Surovcová

Studentka 4. ročníku oboru Speciální pedagogika – logopedie, surdopedie

Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Poříčí 7, 603 00 Brno

E-mail: karolina.surovcova@gmail.com

Dne: 17. 4. 2011

Vážený rodiče,

studuji čtvrtým rokem obor Speciální pedagogika, specializace logopedie-surdopedie na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity Brno. Zpracovávám diplomovou práci na téma: „Stav řeči u dětí se sluchovým postižením při hře na hudební nástroj.“ Tímto bych Vás chtěla požádat, zda by byla možná spolupráce s Vaším dítětem za účelem získání potřebných údajů pro mou diplomovou práci. Všechny získané údaje o Vašem dítěti zůstanou pouze u autorky práce (Karolína Surovcová) a budou plně anonymní. Údaje budou použity jen ke zpracování diplomové práce a nebudou zpřístupněny žádné třetí osobě.

Prosím Vás o vyplnění následujících údajů. Vybranou možnost prosím, zřetelně zakroužkujte.

1. Sdělení:

SOUHLASÍM

NESOUHLASÍM

Se sledováním stavu řeči u svého syny/dcery. Sledováno bude vyjadřování dítěte, slovního zásoba, slovní pohotovost, schopnost reagovat a porozumění řeči. Řeč u Vašeho syna/dcery bude sledovat autorka práce Karolína Surovcová v termínu od 1. května 2011 do 1. listopadu 2011.

2. Sdělení:

SOUHLASÍM

NESOUHLASÍM

Se sběrem údajů o mém synovi/dceři, které budou získány přiloženým dotazníkem a nebudou zpřístupněny žádné třetí osobě.

Syn/dcera.....

Narozen/a.....

Bydliště.....

Podpis rodičů.....

Vážený rodiče,

Vyplněné dotazníky, prosím, odevzdejte třídní paní učitelce Vašeho dítěte do 1. 5. 2011

Případné dotazy Vám ráda zodpovím na výše uvedeném E-mailu.

Děkuji Vám za spolupráci.

Karolína Surovcová

Doporučuji přeformulovat úvod výzkumu – takto nabíháte na smeč kritikům. Mnohokrát jsme opakovali, že nemůžeme měřit kauzální vztahy (jedině experimentem). Vy tedy nemůžete vědět, zda změna u dítěte nastala v důsledky hry na nástroj, nebo třeba toho, že během cesty do hudební školy má prostor na nerušenou komunikaci s rodičem, který jej doprovází atd. Udělejte spíše případové studie o tom, jak se děti se sluchovým postižením učí hrát na hudební nástroj, jaké mají problémy, jaký je vývoj jejich hry a vztahu k ní, atd.